

УКРАЇНА

(19) UA (11) 34004 (13) A

(51) 6 A61D19/00, A01K67/00

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС

ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВИНАХІДвидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ УТВОРЕННЯ СТАДА ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ БАЖАНОГО ТИПУ

(21) 99052659

(22) 13.05.1999

(24) 15.02.2001

(33) UA

(46) 15.02.2001, Бюл. № 1, 2001 р.

(72) Рубан Юрій Дмитрович

(73) Харківський зооветеринарний інститут

(57) Спосіб утворення стада великої рогатої худоби бажаного типу, який включає розвиток кістяка, кінцівок, мускулатури, вим'я **відрізняється** тим, що здійснюючи включення додаткових вимог до бажаного типу: пропорційність тілобудови (передня, середня, задня третини тулубу), росту, лінії верха, шкіри (шия, підгруддя), темпераменту, визначають індекс бажаного типу за формулою:

$$BT = \Pi + Л + K + Ш + M + B + T,$$

де БТ – індекс бажаного типу;

Π – пропорційність тілобудови, бажаний тип, ріст;

Л – лінія верха;

K – кістяк, кінцівки;

Ш – шкіра (шия, підгруддя);

M – мускулатура;

B – вим'я (об'єм, форма, частки вим'я, дійки);

T – темперамент.

Потім проводять добір за оптимальними значеннями, виключаючи мінімальні, для подальшої селекційної роботи.

Винахід відноситься до тваринництва, зокрема, до молочно-м'ясного скотарства. Відомий спосіб утворення бажаного типу, який включає розвиток кістяка, кінцівок, мускулатури, вим'я та інших окремих показників.

Цей спосіб використовується як в Україні, так і в інших країнах світу [1, 2, 3].

Так, в Австрії (1998) враховуються вимоги до окремих показників, що не дає можливості селекціонеру вести роботу за основними типовими параметрами, тоді як їх встановлення буде сприяти системі утворення стада бажаного типу.

Як бачимо, суттєвим недоліком відомого способу є те, що він не враховує в процесі утворення стада бажаного типу комплексно найбільш суттєві типові параметри: пропорційність тілобудови (передня, середня, задня третина тулуба), ріст, лінія верха (холка, спина, попереки, крижі), шкіру (шия, підгруддя), темперамент.

В основу винаходу поставлена задача – удосконалення способу утворення стада великої рогатої худоби бажаного типу, в якому об'єктивність підбору тварин забезпечується комплексною оцінкою на підставі визначення індексу бажаного типу.

Поставлена задача вирішується тим, що у спосіб утворення стада великої рогатої худоби бажаного типу тварин, який включає розвиток кістяка, кінцівок, мускулатури, вим'я, відповідно винаходу включені додатково вимоги до бажаного типу: пропорційність тілобудови (передня, середня, задня третини тулубу), росту, лінії верха, шкіри, тем-

пераменту і визначають індекс бажаного типу за формулою:

$$BT = \Pi + Л + K + Ш + M + B + T,$$

де БТ – індекс бажаного типу;

Π – пропорційність тілобудови, бажаний тип, ріст;

Л – лінія верха;

K – кістяк, кінцівки;

Ш – шкіра (шия, підгруддя);

M – мускулатура;

B – вим'я (об'єм, форма, частки вим'я, дійки);

T – темперамент.

На підставі цього показника проводять добір за оптимальними значеннями, виключаючи мінімальні, для подальшої селекційної роботи:

B – вим'я (об'єм, форма, частки вим'я, дійки);

T – темперамент.

На підставі цього показника проводять селекційно-племінну роботу по оцінці, утворенню і розведенню бажаного типу тварин. Оцінку тварин проводять основним окомірним методом, який прийнятий у всьому світі основним.

Приклади конкретного виконання роботи:

1 етап роботи. Визначають пропорційність тілобудови, бажаний тип, ріст тварин. Пропорційність тілобудови встановлюють по ступеню розвитку передньої третини (до вертикальної лінії, дотичної задніх кутів лопатки), середньої третини (до вертикальної лінії дотичної передніх виступів м'якшків) і задньої третини (до задніх виступів сідничних бугрів). Співвідношення третин тулубу визначає розвиток серця, легенів та інших органів в пе-

(19) UA (11) 34004 (13) A

редній, системи травних органів в середній, умов для проходження плода через пологові шляхи матері і корелятивний зв'язок з площею прикріплення вимені у корів в задній третині тулубу. Для оцінки використовують 100-бальну систему (табл. 1).

Типи визначають за П. М. Кулешовим – М.Ф. Івановим: ніжний-щільний, ніжний-пухкий, грубий-щільний, грубий-пухкий, міцний типи. Бажаним типом для племінного використання тварин є міцний тип конституції. Ріст тварин повинен бути великим.

2 етап роботи. Визначають виваженість лінії верха (холка, спина, попереки, крижі) у тварин. Бажаний тип встановлюється тоді, коли ця лінія верха пряма (табл. 1).

3 етап роботи. Визначають міцність кістяка, постанов кінцівок. Кісткову тканину оцінюють за розвитком і абрисом (окресленість) кінцівок розвитку голови і всього тулубу. Міцна кісткова тканина (не груба) у тварин бажаного типу має добре розвинену кісткову тканину та чіткий абрис. Постанов кінцівок правильна без їх "шабlistості" і "слonовості", без "м'якості" бабок.

Оцінка копитець, повинна враховувати площу, величину і форму передніх і задніх кінцівок; рогова, стінка копитець: поверхню, край підшви, якість копитцевого рогу; параметри копитець: співвідношення між підшвою і ребром 45-55°, між довжиною підшви і ребром копитець (на 1/3-1/4 більше, ніж ребро копитець).

4 етап роботи. Визначають розвиток шкіри у тварин, оцінюючи її на шиї і підгрудді. У тварин бажаного типу вона добре розвинена, має чіткий абрис.

5 етап роботи. Визначають розвиток мускулатури, яка у тварин бажаного типу молочних і комбінованих порід має добру окресленість, що вказує на щільну функціональну м'язову тканину.

6 етап роботи. Визначають розвиток вим'я у корів: об'єм, форма, долі вим'я, розвиток дійок. За об'ємом вим'я повинно бути великим у корів бажаного типу, за формою "чашеподібним" або "ванноподібним", частки вим'я (чверті) вим'я рівномірно розвинені, розвиток дійок мати конічну або циліндричну форму, за довжиною передніх дійок 6-8 см.

7 етап роботи. Визначають темперамент у тварин. У тварин бажаного типу він повинен бути сильним врівноваженим, рухливим (сангвінік).

8 етап роботи. Визначають, індекс бажаного, типу за формулою (за сумою вищезазначених показників) і по табл. 2 встановлюють величину індексу:

$$BT = П + Л + К + Ш + М + В + Т,$$

де БТ – індекс бажаного типу;

П – пропорційність тілобудови, бажаний тип, ріст;

Л – лінія верха;

К – кістяк, кінцівки;

Ш – шкіра (шия, підгруддя);

М – мускулатура;

В – вим'я (об'єм, форма, частки вим'я, дійки);

Т – темперамент.

На підставі одержаних результатів і порівнянні їх з вимогами, які наведені у табл. 2, встановлюють бажаний тип, перевідний тип і небажаний тип у тварин. Відповідність вимогам бажаного типу при добірї, підборї і розведенню створює умови для прогресування породної популяції.

Приклад.

1-й варіант. При встановленні індексу бажаного типу корови сталося, що він 89,5 (40,0+6,0+7,5+5,0+7,5+18,5+5,0). Цей показник відповідає вимогам бажаного типу худоби (табл. 2).

2-й варіант. В результаті комплексної оцінки корови індекс склав 73,5 (33,0+4,5+6,0+4,0+6,0+16,0+4,0), що відповідає перехідному типу (табл. 2).

3-й варіант. Комплексна оцінка корови показала що індекс склав 62,5 (28,0+4,5+4,5+3,0+4,5+12,5+5,0), що відповідає небажаному типу (табл. 2).

Спосіб утворення стада великої рогатої худоби бажаного типу дає можливість вести добір, підбір і розведення тварин, найбільш повно відповідаючи вимогам бажаного типу, що веде до прогресування породної популяції.

Джерела інформації.

1. Буркат В.П., Котенджи Г.П., Ладька В.И. и др. Рекомендации по линейной оценке экстерьера коров швейцарской породы. – К.: Ассоциация "Україна", 1994. – С. 19.

2. Stierkatalog: Fleckvich –Simmental. Osterreich. –1998. – XXII p.

3. Schweizer Fleckvich. – 1999, № 2. – 48 p.

Таблиця 1

Система оцінки бажаного типу худоби молочних і комбінованих порід (кількість балів)

Показники типу	Корови			Бугаї-плідники		
	Макс. бал	Коеф.	Загальн. бал	Макс. бал	Коеф.	Загальн. бал
1. Бажаний тип, пропорційність тілобудови, ріст	-	-	47,5	-	-	52,5
1.1. Передня третина тулубу	5	2,0	10,0	5	3,0	15,0
1.2. Середня третина тулубу	5	2,5	12,5	5	2,5	12,5
1.3. Задня третина тулубу	5	2,5	12,5	5	2,5	12,5
1.4. Ріст	5	2,5	12,5	5	2,5	12,5
2. Лінія верху (холка, спина, попереk, крижі)	5	1,5	7,5	5	1,5	7,5
3. Кістяк, кінцівки	5	1,5	7,5	5	3,0	15,0
4. Шкіра (шия, підгруддя)	5	1,0	5,0	5	1,0	5,0
5. Мускулатура	5	1,5	7,5	5	2,0	10,0
6. Вим'я	-	-	20,0	-	-	-
6.1. Об'єм	5	1,0	5,0	-	-	-
6.2. Форма	5	1,5	7,5	-	-	-
6.3. Частки вим'я	5	1,0	5,0	-	-	-
6.4. Дійки	5	0,5	2,5	-	-	-
7. Темперамент	5	1,0	5,0	5	2,0	10,0
Разом	-	-	100	2	-	100

Таблиця 2

Визначення тварин за індексом бажаного типу (балів)

Групи худоби	Бажаний тип	Перехідний тип	Небажаний тип
Корови	80-100	70-79	69 і менше
Бугаї-плідники	85-100	75-84	74 і менше

ДП "Український інститут промислової власності" (Укрпатент)
Україна, 01133, Київ-133, бульв. Лесі Українки, 26
(044) 295-81-42, 295-61-97

Підписано до друку _____ 2001 р. Формат 60х84 1/8.
Обсяг _____ обл.-вид. арк. Тираж 50 прим. Зам. _____

УкрІНТЕІ, 03680, Київ-39 МСП, вул. Горького, 180.
(044) 268-25-22
